

УТВЪРЖДАВАМ:

ИНЖ. ИРИНА ПЕНКОВА

Директор на ПГ по транспорт



ПРОГРАМА
ЗА
ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА
УЧИЛИЩЕ

Програмата е приета от Педагогическия съвет с протокол № 11/10.09.2016 г.

Въведение:

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално-икономическото развитие.

Водещите стратегически документи при изготвяне на училищната програма на Професионална гимназия по транспорт за превенция на ранното напускане на образователната система са:

- ✓ СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА /2013 – 2020/;
- ✓ ПЛАН ЗА 2016- 2017 Г. ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА ЗА НАМАЛЯВАНЕ ДЕЛА НА ПРЕЖДЕВРЕМЕННО НАПУСНАЛИТЕ ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА (2013-2020);
- ✓ СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ НА ДЕЦА И УЧЕНИЦИ ОТ ЕТНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА /2015 – 2020/;
- ✓ ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ ПО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА НАЦИОНАЛНАТА СТРАТЕГИЯ ЗА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА ИНТЕГРАЦИЯ НА УЧЕНИЧЕСКИТЕ МАЛЦИНСТВА /2015 – 2020 /;
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАСЪРЧАВАНЕ И ПОВИШАВАНЕ НА ГРАМОТНОСТТА /2014 – 2020/;
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ ЗА ПЕРИОДА 2014 – 2020 ГОДИНА;
- ✓ РАМКОВА ПРОГРАМА ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ В БЪЛГАРСКОТО ОБЩЕСТВО /2010 – 2020 Г./;
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ НА Р БЪЛГАРИЯ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА РОМИТЕ /2012 – 2020 Г./;
- ✓ ЦЕЛИТЕ И ЗАДАЧИТЕ НА „ДЕСЕТИЛЕНИЕ НА РОМСКОТО ВКЛЮЧВАНЕ /2005 – 2015 Г./;
- ✓ КОНВЕНЦИЯТА ЗА БОРБА СРЕЩУ ДИСКРИМИНАЦИЯТА В ОБЛАСТТА НА ОБРАЗОВАНИЕТО;
- ✓ ЗАКОН ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНОТО И УЧИЛИЩНО ОБРАЗОВАНИЕ;
- ✓ НАРЕДБА ЗА ПРИОБЩАВАЩОТО ОБРАЗОВАНИЕ;
- ✓ ЗАКОН ЗА МЛАДЕЖТА;
- ✓ НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЯ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА БЕДНОСТТА И НАСЪРЧАВАНЕ НА СОЦИАЛНОТО ВКЛЮЧВАНЕ ДО 2020 Г.;
- ✓ ОБЛАСТНИ И ОБЩИНСКИ СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ ЗА ПРЕВЕНЦИЯ ОТ ОТПАДАНЕ;

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система (2013 – 2020), преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление, което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България.

Необходими са широкообхватни мерки, насочени към осигуряване на: успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултати от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно.

Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилия им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения.

Здравният статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование.

Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвянето на програмата се отчитат:

1. Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни;
2. Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност;
3. Координираните мерки на всички нива;
4. Проследяване на напредъка на ниво училище.

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегическите и нормативни документи в три основни направления:

1. Превенция на преждевременното напускане на училище в Професионална гимназия по транспорт чрез:

- анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система.

- идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях и планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане;

2. Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:

2.1. Повишаване участието и ангажираността на родителите.

2.2. Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество

2.3. Кариерно ориентиране и консултиране.

3. Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище, чрез:

- Създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я;

- Завръщане на преждеременно напусналите училище към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: задочна и самостоятелна;

- Участие на преждеременно напусналите училище в курсове за ограмотяване, допринасящи за социална интеграция и включване в пазара на труда;

- Популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно-консултантски центрове, регионални и местни центрове;

- създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;

- Кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен;

- Обучението по предприемачество;

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ:

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории:

1. Икономически причини;

2. Социални причини;

3. Образователни причини;

4. Етнокултурни причини;

5. Институционални причини;

6. Причини, свързани със здравния статус;

Социално-икономически причини:

- *Лошото качество на живот на определени социални слоеве;*

- *Ниските доходи – невъзможност за покриване на разходите (учебници, тетрадки, дрехи, храна);*

- *Поради задължение да гледа по-малкия си брат/сестра;*

- *Използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа.);*

Образователните причини:

- *затрудненията при усвояване на учебния материал;*
- *слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/нежелание да се посещава училище;*
- *наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;*
- *възможност за обучение в професионална паралелка;*

Етнокултурни причини:

- *по-ранното стъпване в брак;*
- *страх на родителите поради опасност от открадане;*
- *по-ниска ценност на образованието;*

Психологически причини:

- *Чувство за неуспех;*
- *Отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;*
- *Самовъзприемане: „нямах късмет“, „не ми провървя“, усещане за ограничен контрол върху събитията;*

Институционални причини:

Като такива могат да се квалифицират:

- *Недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;*
- *Недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система;*

Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление - национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

Ежегодният статистически задълбочен анализ на превантивните дейности, които съпътстват целогодишната работа на училищния екип, показва, че това се дължи най-вече на последователната политика на образователната институция в посока реализиране на дейности, залегнали в Стратегията ѝ за развитие, подчинени на принципите за:

- **всеобхватност на дейностите** – осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес;
- **публичност и прозрачност на цялостната политика** – чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики;
- **обратна връзка** с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители.
- **приемственост** – чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция;

- **идентифициране на рисковите фактори** – доклад анализи на педагогически съветник и класни ръководители;

Политиките и мерките, които ПГ по транспорт предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в ПГ по транспорт, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици от центъра на града; по-ниска самооценка, невъзможност за прибиране в населеното място – загубване на детето.

Мерки: - Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата от ромски произход, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или и двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца – Детска педагогическа стая.

3. *Липса на грижи* от страна на изоставени деца за по-малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството;

Мерки: Оказване на социална помощ – дарения и получаване на социални стипендии;

4. *Недостатъчна образованост на родителите* и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден – домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи;

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за посещаване на консултации с учителите по съответните учебни предмети; търсене на непрекъснати разширени срещи с тези родители с ръководство, класни ръководители, педагогически съветник и мотивиране и приобщаване към училищната общност.

5. *Чести конфликти между агресивни родители* – побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най-честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за детето в образователната институция.

6. *Преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждания.*

Мерки: Осигуряване на непрекъснати форми за информираност на тийнейджърите за сексуалното им развитие, както и включването им в обучителни семинари и лекционни курсове, залягане в тематичните разпределения на актуални за младежкото развитие теми;

осигуряване на възможност за продължаването на прекъснатите училище в самостоятелна форма на обучение.

Други по-важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегическите цели, свързани с превенцията от отпадане са:

Предприемане на **УЧИЛИЩНИ ПОЛИТИКИ И СТРАТЕГИЧЕСКИ МЕРКИ**, подчинени на областната и общинска програма за образователна интеграция на децата и учениците от ромската общност на община Бургас /2012 – 2020/

● **УПРАВЛЕНИЕ НА ИНФОРМАЦИЯТА** за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи /съобразно различните причини от отпадане/;

● Координиране действията на класните ръководители с тези на педагогическия съветник и училищното ръководство;

● Квалификация на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;

● Провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците от агресия и насилие в училище;

● Провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;

● Реализирането на конкретни дейности за постигане целите на училищната програма;

● Дейности за усвояването на българския книжовен език и повишаване на грамотността;

● Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование;

● Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение;

● Създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;

● Насочване на ученика към занимания, съобразени с неговите потребности;

● Индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той уважава (наставничество);

● Участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;

● Други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.

● Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище;

● Поставяне на ученика в **АКТИВНА ПОЗИЦИЯ** по отношение на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал;

● Превръщането на училището в **ПРИЯТНО И ЖЕЛАНО МЯСТО** за учениците чрез използване на **ИНОВАТИВНИ** педагогични методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания;

● Извършване на ефективна **ДИФЕРЕНЦИРАНА** работа с учениците с намалена успеваемост;

● Изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането;

● Провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема- отговаря педагогическия съветник;

● Подготовка на учениците за продължаване на образованието - **ПРОФЕСИОНАЛНО ОРИЕНТИРАНЕ** на учениците, завършващи 12 клас с експерти от регионалната служба по заетостта;

● Изграждане на съдържателен и многообразен учебно-възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез **ЦЕЛЕНАСОЧЕНА ОБРАЗОВАТЕЛНО-ВЪЗПИТАТЕЛНА РАБОТА**, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;

● Извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;

- Провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
- Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;
- **ЗДРАВНО ОБРАЗОВАНИЕ И ВЪЗПИТАНИЕ** – лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:
 1. Превенция на употребата на психоактивни вещества, алкохол, тютюнопушене.
 2. Сексуално образование и предпазване от СПИН.
- Продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионално-консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни /КБППМН/;
- Поставянето на приоритет в работата на класните ръководители формирането на личностни умения у учениците за адекватно **СОЦИАЛНО ПОВЕДЕНИЕ** в съвременните динамични обществено-икономически условия;
- **Активно участие на УЧЕНИЧЕСКИЯТ СЪВЕТ:**
 - участие при планиране дейността на часа на класа;
 - лекции в час на класа „Деца помагат на деца“;
 - създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик;
 - организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
 - тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативни влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).
- Спазване на Координационния механизъм за деца в риск.
- Включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм;
- Провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция която работи с грижа за всеки ученик!
- Препоръката на Съвета на Европейския съюз от 28 юни 2011 г., засягаща политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище, както и със стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество в областта на образованието и обучението;
- Съгласно тази препоръка като „преждевременно напуснали училище” се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование или по-ниска образователна степен, и които вече не участват в никаква форма на образование или обучение.
- За целите на стратегията „отпадане от училище” е отписването от училище на ученик до 18 годишна възраст преди завършване на последния гимназиален клас, ако лицето не е записано в друго училище.